Patrz na końcu ~~pracy~~ tezki Stanie do uchwały 1

Monografia Wisły i jej dorzecza

Praca zbiorowa

Uwaga: Wprawdzie Wisła, ta największa rzeka Bałtyku, powiada dość liczną literaturę tak z XIX jak i XX wieku, ale tylko jedna praca Kellera z końca XIX wieku daje monografię całego dorzecza, ale nie odpowiada już obecnym warunkom i poglądom, dlatego już oddawna odczuwano potrzebę opracowania i wykonania opisu całego dorzecza Wisły, obejmującego:

1) Geologię dorzecza - przyczyny i działania wpływające na kształtowanie się układu poziomego i pionowego, w ogóle całej rzeźby dorzecza i poszczególnych dolin rzecznych, wiek i zmiany epokowe od okresu przedlodowego, zmiany dawne i współczesne
2) układ obecny, klimat, opady, nawierzchnia i podglebie, wody gruntowe, szata roślinna, zaludnienie, gospodarka rolna, leśna i przemysłowa,
3) obecny krajobraz, znaczenie historyczne Wisły
4) hydrografia i hydrologia dorzecza oraz
5) wszystkie zagadnienia, związane z nowoczesną gospodarką wodną, opieka publiczna nad wodami, wreszcie
6) znaczenie i wyzyskanie komunikacyjne Wisły i jej dopływów.

Zalecałoby się utworzyć Komitet redakcyjny, złożony z wybitnych inżynierów hydrografów i hydrologów przy współpracy tych profesorów i naukowców wyższych uczelni polskich, ktorzy zajmowali się i zajmują zagadnieniami, związanymi z budową i powstawaniem dolin rzecznych i ich krajobrazu. Do Komitetu redakcyjnego zaproszonyby został znany geograf, Prof. Uniwersytetu, Dr. Eugeniusz Romer.

Sprawy hydrografii i hydrologii, szczegółowy opis rzek, oraz wykonanych robót wodnych, będą opracowane dla poszczególnych odcinkow Wisły z dopływami, a więc dla:

1) odcinka górnego od źródeł do ujścia Kamiennej - km 324
2) odcinka średniego od ujścia Kamiennej do Szylna - km 618
3) odcinka dolnego od Szylen do ujścia do morza,

z podziałem na te odcinki; pozostałe zagadnienia obejmą całe dorzecze Wisły, bez podziału na poszczególne odcinki.

Do tekstu dołączony będzie spis ważniejszych prac polskich i obcych, dotyczących poszczególnych zagadnień, omawianych w monografii.

Podział treści według przedmiotow

Wstęp

Część I

1). Opis geograficzny dorzecza - mapa

a) Ogólny opis Wisły i dopływów, jej bieg, odległości i spadki

~~b) Miasta~~

c) Znaczenie historyczne, komunikacyjne i gospodarcze Wisły i jej ważniejszych dopływów

d) Opieka publiczna nad wodami w dawnej Polsce, w czasie rozbiorów i w Odrodzonej Polsce.

2). Stosunki geologiczne dorzecza

a) Rzeźba terenu pierwotna i obecna i jej zmiany w różnych epokach, góry i doliny

b) Historia tworzenia się doliny Wisły i jej charakterystyka

c) Ruch rumowiska i sedymantacja piasków

d) Bogactwa kopalniane na obszarze dorzecza, kamieniołomy

3). Stosunki fizjograficzne

a) Krajobraz i rozkład dorzecza, rzeki zanikające, połączenia przez niskie działy wod z sąsiednimi dorzeczami (bifurkacja, np. Ner-Bzura, Biebrza-Czarna Hańcza, Wisznia-Strwiąż - uzurpy)

b) klimat

c) opady

d) podglebie i wody gruntowe

e) gleby i szata roślinna

f) użytkowanie ziemi, zaludnienie, gospodarka wodna dawna i obecna

g)

Część II

1). Hydrografia i hydrologia dorzecza górnej Wisły

a) ogólny pogląd na opady i odpływ
b) sieć stacyj wodowskazowych, opadowych, wód gruntowych i do mierzenia ciepłoty wody
c) wykonane pomiary przepływu na Wiśle i dopływach
d) spadki i ogólny pogląd na stosunki odpływu
e) wpływ lewo- i prawobrzeżnych dopływów na charakter Wisły
f) charakterystyczne odpływy w poszczególnych odcinkach Wisły i ważniejszych dopływów
g) charakterystyka ruchu stanów wody w przekrojach poprzecznych i w przekroju podłużnym
h) ruch rumowiska i materiału unoszonego, ruchy dna
i) wezbrania i wielkie wody Wisły, ich częstotliwość, powstawanie i przebieg, wpływ robót regulacyjnych na ruch dna, stany wody i wysokość wezbrań
j) stosunki lodowe
k) wody gruntowe

2). Hydrografia i hydrologia dorzecza środkowej Wisły

a) ogólny pogląd na opady i odpływ
b) sieć stacyj wodowskazowych, opadowych, wód gruntowych i do mierzenia ciepłoty wody
c) wykonane pomiary przepływu na Wiśle i dopływach
d) spadki i ogólny przegląd na stosunki odpływu
e) wpływ lewo- i prawobrzeżnych dopływów na charakter Wisły
f) charakterystyczne odpływy s poszczególnych odcinkach Wisły i ważniejszych dopływów
g) charakterystyka ruchu stanów wody w przekrojach poprzecznych i w przekroju podłużnym
h) ruch rumowiska i materiału unoszonego, ruchy dna
i) wezbrania i wielkie wody Wisły, ich częstotliwość, powstawanie i przebieg, wpływ robót regulacyhnych na ruch dna, stany wody i wysokość wezbrań
j) stosunki lodowe
k) wody gruntowe

Część II

3.) Hydrografia i hydrologia dorzecza dolnej Wisły

a) ogólny pogląd na opady i odpływ
b) sieć stacyj wodowskazowych, opadowych, wód gruntowych i do mierzenia ciepłoty wody
c) wykonane pomiary przepływu na Wiśle i dopływach
d) spadki i ogólny pogląd na stosunki odpływu
e) wpływ lewo- i prawobrzeżnych dopływów na charakter Wisły
f) charakterystyczne odpływy w poszczególnych odcinkach Wisły i ważniejszych dopływów
g) charakterystyka ruchu stanów wody w przekrojach poprzecznych i w przekroju podłużnym
h) ruch rumowiska i materiału unoszonego, ruchy dna
i) wezbrania i wielkie wody Wisły, ich częstotliwość, powstawanie i przebieg, wpływ robót regulacyjnych na ruch dna, stany wody i wysokość wezbrań
j) stosunki lodowe
k) wody gruntowe

Roboty wodne

Część III

1) A. Regulacja Wisły i dopływów w górnym biegu

a) dawne roboty
b) umowy międzypaństwowe o regulacji granicznych odcinków
c) roboty wykonywane do końca XIX wieku
d) studia i projekty, trasa regulacyjna
e) typy budowli, materiały budowlane i sprzęty wykon.
f) kępy wiklinowe i ich użytkowanie
g) skutki wykonanych robót
h) typy budowli
i) porty i zimowiska - tabor roboczy, statki służbowe
j) roboty w XX wieku
k) roboty pozostałe jeszcze na Wiśle do wykonania
l) skutki robót regulacyjnych oraz skutki zwiększenia spadku podłużnego z powodu skrócenia długości naturalnego biegu rzeki

2.) Regulacja łożyska wielkich wód

a) rozwój robót około wykształcenia łożyska Wielkich Wód (obwałowanie) i wpływ wykonanych robót na przebieg wezbrań
b) roboty pozostałe do wykonania
c) roboty około ochrony Krakowa przed powodzią, jako specjalny rodzaj robót
d) roboty pozostałe do wykonania

3.) roboty melioracyjne

Regulacja małych rzek i osuszanie bagien

4.) Zbiorniki i inne roboty

Szczegółowy opis rodzaju robót

1 B). Regulacja Wisły i dopływów w środkowym biegu

Jak 1 A) bez litery b) o umowach międzynarodowych

1 C). Regulacja Wisły i dopływów w dolnym biegu

Jak 1 A).

C z ę ś ć IV - Drogi wodne systemu Wisły

a) Wisła z dopływami jako droga wodna w dawnej Polsce i obecnie
b) długość odcinków spławnych i żeglownych w dorzeczu Wisły
c) umowy międzynarodowe, odnoszące się do żeglugi na Wiśle i dopływach
d) statystyka ruchu po rozbiorach i po r. 1919
e) organizacja przewozów
f) niedomagania obecne i przyszłości żeglugi wiślanej
g) plany rozbudowy systemu Wisły

C z ę ś ć V - Administracyjny podział dorzecza Wisły, przepisy i rozporządzenia, ustawodawstwo wodne

Uwaga: Zestawienie powyższe daje pierwszy orientacyjny program treści całej pracy - Po uzyskaniu zasadniczej zgody zostanie szczegółowo omówiony cały program i ustalone niezbędne załączniki, jak mapy i tablice rysunkowe oraz cyfrowe zestawienia.
Część I, IV i V obejmują całą Wisłę bez podziału na odcinki.

Kraków dnia 19 maja 1945

M O N O G R A F I A W I S Ł Y

Tom I

Część I Fizjografia

I. Prof.Dr E.Romer: ROLA RZEKI W GEOGRAFII I HISTORII NARODOW ZE SZCZEGOLNYM UWZGLEDNIENIEM WISŁY (ca 2 ark.).

II. Doc.Dr J.Szaflarski: ANALIZA MORFOMETRYCZNA SIECI DORZECZA WISŁY (ca 5 arkuszy).

A. Część analityczna.

1. Długość Wisły i jej dopływów
2. Ilość dopływów
3. Powierzchnia dorzeczy
4. Wododziały i rozwój dorzeczy
5. Profile podłużne i spadki rzeki głównej i dopływów
6. Charakterystyczne profile poprzeczne
7. Mapa gęstości sieci rzecznej dorzecza Wisły

B. Część syntetyczna

III. Dr M.Klimaszewski i Doc.Dr St.Pietkiewicz x): RZEZBA DORZECZA WISŁY (8 - 1o arkuszy)

A. Podział dorzecza Wisły na krainy geograficzne.

1. Karpaty :
   a) Podział krajobrazowy
   b) Ewolucja morfologiczna Karpat Zachodnich
   c) Podział, opis morfologiczny i czynniki rzeźbiące: Tatr, Podhala, Beskidów, Podgórza
2. Bruzda Podkarpacka :
   a) Podział krajobrazowy
   b) Ewolucja morfologiczna
   c) Opis morfologiczny i czynniki rzeźbiące: Doliny Górnej Wisły, Niziny Krakowsko-Sandomierskiej

x) Rozdziały 1,2,3 opracowuje Dr M.Klimaszewski, 4 i 5 Doc. Dr St. Pietkiewicz, rozdział 6 obaj autorzy. Przewidują oni i innych współpracowników.

3. Wyżyny środkowo-polskie:
   a) Podział krajobrazowy
   b) Ewolucja morfologiczna
   c) Podział, opis morfologiczny i czynniki rzeźbiące: Wyżyny Śląskiej, Wyżyny Małopolskiej, Wyżyny Lubelskiej, Roztocza, Przełomu Wisły.

4. Niż środkowo-polski:
   a) Podział krajobrazowy
   b) Ewolubja morfologiczna
   c) Opis morfologiczny: Piotrkowskiego i Radomskiego, Wysoczyzny Łódzko-Grójeckiej, Wysoczyzny Siedleckiej, CzerwonegomBoru i Wysoczyzny Białostockiej, Kotlin mazurskich, Mazowsza Płockiego, Wysoczyzny Kolneńskiej i Szczuczyńskiej.

5. Pojezierze:
   a) Podział krajobrazowy
   b) Ewolucja morfologiczna
   w) Podział, opis morfologiczny i czynniki rzeźbiące: Pojezierza Mazurskiego, Pojezierza Chełmińsk--Dobrzyńskiego, Pojezierza Pomorskiego, Doliny dolnej Wisły.

B. Historia doliny Wisły.

IV. <u>Dr St.Sokołowski i Doc.Dr H.Świdziński</u> x): <u>BUDOWA GEOLOGICZNA I KOPALINY DORZECZA WISŁY</u> (~~8-10~~ arkuszy)
0,8-1

1. Wstęp :
   a) Linie przewodnie geologicznej budowy dorzecza Wisły
   b) Historia geologiczna w zarysie
   c) Historia geologiczna Wisły od Trzeciorzędu.

2. Typy geologiczne dorzeczy:
   a) Karpaty
   b) Przemsza
   c) Nida
   d) Świętokrzyskie

---

x) Dolną Wisłę opracowuje Prof.Dr Jan Samsonowicz

e) Dolny San
f) Prawobrzeżne dopływy lubelskie
g) Wisła środkowa
h) Pomorze

3. Stosuki hydrogeologiczne

4. Kopaliny

V. Dr A.Gaweł : PROBLEMY PETROGRAFICZNE SEDYMENTACJI W WISLE I JEJ DOPŁYWACH (ca 2m- 3 ark.)

A. Regiony petrograficzne w dorzeczu Wisły jako macierzyste dla materiału klastycznego osadów rzecznych Wisły.

1. Charakterystyka petrograficzna skł

2. Wietrzenie

3. Transport do koryta Wisły.

B. Podział materiału klastycznego.

1. Żwiry:
a) Wielkość elementów klastycznych, kształt
b) Litologiczny charakter tych elementów
c) Zużycie elementów klastycznych podczas transportu.

2. Piaski:
a) Skład mineralny
b) Rozkład, wielkości i morfologia ziarna
c) Minerały ciężkie jako kryterium pochodzenia piasków z przyległych regionów petrograficznych dorzecza.

3. Gliny dolinne i zalewowe.

C. Porównanie materiału klastycznego koryta Wisły z osadami na wyższych terasach wiślanych.

D. Wnioski odnoszące się do najmłodszej historii doliny Wisły.

VI. Doc.Dr A.Kosiba : KLIMAT DORZECZA WISŁY (ca 1o arkuszy)

1. Sieć stacyj meteorologicznych

2. Przegląd materiałów obserwacyjnych
3. Ogólne predyspozycje klimatyczne

Elementy klimatyczne

1. Aktywność atmosfery w świetle ciśnienia i wiatrów
2. Nasłonecznienie i zachmurzenie
3. Termika:
   a) Struktura pionowa i pozioma
   b) Krzywe i izotermy
   c) Częstotliwpść zmian
   d) Typy i regiony termiczne
4. Opady i wilgotność :
   a) Struktura pionowa i pozioma
   b) Krzywe i izohiety
   c) Ilość dni opadowych deszczu i śniegu
   d) Opady ulewowe
   e) Szata śnieżna
   f) Typy i regiony opadowe
   g) Parowanie i bilans wilgotności
   h) Hydroklimatyczne pory roku, zamarzanie gruntu, zlodzenie rzek, roztopy.
5. Typy i regiony klimatyczne
6. Wahania klimatu.

VII. Prof.Dr E.Ralski: GLEBY I WODY GRUNTOWE x) (ca 3 ark.)

A. Badanie gleb.

1. Rodzaje i typy gleb w dolinie Wisły i jej dopływów
2. Ewolucja gleb
   a) Stadja ewolucyjne gleb, sposów wykształcenia i zróżnicowania się ich profilów
   b) Zmiany w budowie i własnościach gleb, wywołane przez czynniki glebotwórcze ((Zmiany klimatu, stosunków wodnych, szaty roślinnej)

---

x) Wody gruntowe w opracowaniu Prof.Dr Rosłonskiego, względnie Inż. B.Cisły

c) Opis poszczególnych profilów gleb

B. Wpływ gleb na użytkowanie rolnicze.

1. Związek między jakością gleby a charakterem upraw rolniczych i występujących roślin nieuprawnych
2. Wpływ gleby i wilgotności na kształtowanie się upraw rolniczych
3. Gospodarka górska (hale, łąki i pastwiska)
4. Główne tereny łąkowe i pastwiskowe
5. Uprawy rolnicze na madach wzdłuż doliny Wisły i jej dopływów.

VIII. Prof.Dr Wład.Szafer i Prof.Dr B.Pawłowski:x) SZATA ROSLINNA DORZECZA WISŁY (ca 1 1/2 ark).

1. Krótka charakterystyka krain roślinnych w dorzeczu Wisły
2. Najważniejsze zespoły roślinne
3. Dolina Wisły jako teren wędrówek roślinnych.

IX. Prof. Dr E.Chodzicki: LAS I JEGO ROLA W BILANSIE WODNYM (ca 1ar

X. Doc.Dr J.Fudakowski : SWIAT ZWIERZECY DORZECZA WISŁY (ca 1 ark

A. Część ogólna: Charakterystyka ogólna fauny dorzecza Wisły i jej zoogeograficzny podział.

B. Część szczegółowa:

Fauna poszczególnych obszarów geograficznych dorzecza Wisły (Karpaty,Pieniny,Tatry, Jura Krakowsko-wielunska, Góry Swiętokrzyskie, Wyżyna Lubelska, Roztocze, Podlasie, Puszcza Białowieska, Pojezierze Mazurskie /Augustowskie,Wigry/, Pomorze /Bory Tucholskie/, Sląsk Cieszyński,Górny i inne).

XI. Prof.Dr K.Starmach: BIOLOGICZNO-RYBACKA CHARAKTERYSTYKA DORZECZA WISŁY (ca 1 ark).

1. Ogólna charakterystyka biotypów w górnym, średnim i dolny biegu rzeki

---

x) Ze współudziałem: Dr Z.Czubinskiego, Dr J.Walasa oraz innych.

2. Zdolność biogeniczna wody
3. Zanieczyszczenie ściekami miejskimi i przemysłowymi
4. Krainy rybne

Część II

Człowiek i jego gospodarka w dorzeczu Wisły

XII. Prof.Dr Fr.Bujak:[x] WISŁA W DZIEJACH DAWNEJ POLSKI (ca 6 ark).

1. Wisła i główne jej dopływy jako granice w czasach przedhistorycznych kultur (plemion). Wisła i główne jej dopływy jako granice w czasach historycznych plemion, ziem i powiatów.
2. Wisła i jej główne dopływy jako teren gospodarczy. Użytkowanie brzegów Wisły i jej dopływów. Wiśliska, tereny zalewne (dąbrowy), wyspiska, zarośla, łąki i lasy.
3. Wisła i jej główne dopływy jako teren osadniczy. Położenie miast nad Wisłą i dopływami, położenie wsi, parafii.
4. Wisła i jej główne dopływy jako drogi wodne. Przeprawy przez Wisłę. Prawo wodne w dawnej Polsce: jazy, młyny, młynówki, groble, stawy, drogi na groblach.
5. Mosty na Wiśle i jej dopływach. Prawo własności na wodach państwa osób prywatnych. Wody własnością publiczną.
6. Rodzaje statków i łodzi. Porty rzeczne. Żegluga. Spław.
7. Towary przewożone: drzewo, towar leśny, zboże. Przewóz w górę rzek. Drogi handlowe w dorzeczu Wisły.
8. Rybactwo: Prawo rybackie, narzędzia rybackie, rodzaje ryb.
9. Łowiectwo ptaków i zwierząt. Bobrownictwo.

---

x) Ze współudziałem: Prof.Dr K.Grodeckiego, Ks.Dr A.Łęgą, Prof.Dr W. Semkowicza oraz ich uczniów.

XIII. Inż.A.Konopka: OPIEKA PUBLICZNA NAD WODAMI W DORZECZU WISŁY PO ROZBIORACH POLSKI (ca 3 ark.).

1. Podział polityczny dorzecza Wisły od III Rozbioru Polski do Kongresu Wiedeńskiego.
2. Częściowa organizacja władz na poszczególnych obszarach politycznych i wydane zarządzenia.
3. Organizacja władz i wykonywanie opieki nad wodami w dorzeczu Wisły od Kongresu Wiedeńskiego do 1918 r.:
   a) w zaborze austriackim
   b) w Rzeczypospolitej Krakowskiej
   c) w Królestwie Polskim za czasów samodzielności Królestwa i po jej zniesieniu
   d) w zaborze pruskim
   e) w okresie pierwszej wojny światowej

XIV. Inż.A.Konopka: x) WSPÓŁCZESNY STAN GOSPODARKI I KOMUNIKACJI WODNEJ W DORZECZU WISŁY (ca 2 ark).

1. Ogólna charakterystyka stanu wód na Wiśle i dopływach.
2. Gospodarka wodna w dorzeczu Wisły, ujemne stosunki podziału w dorzeczach po rozbiorach, wyniki dotychczasowych robót regulacyjnych.
3. Komunikacja: naturalne i sztuczne drogi wodne, spław, żegluga.
4. Roboty melioracyjne, zbiorniki, wyzyskanie siły wodnej.
5. Potrzeba ulepszenia gospodarki wodnej.

XV. Prof.Dr K.Starmach: ŁOWIECTWO WODNE, RYBOŁOSTWO I GOSPODARKA RYBNA W DORZECZU WISŁY (ca 0.5 ark).

XVI. Prof.Dr E.Chodzicki: GOSPODARKA LEŚNA W DORZECZU WISŁY (ca 0,5-1 ark).

XVII. Prof.Dr St.Schmidt: GOSPODARSTWO ROLNE W DORZECZU WISŁY.(ca 2 ark

XVIII. Doc.Dr J.Wa~~ł~~owicz: ROZMIESZCZENIE LUDNOŚCI W DORZECZU WISŁY (ca 2 ark)

1. Gęstość ludności wiejskiej
2. Osiedla wiejskie i ich rozwój

---

x) Dla opracowania niektórych zagadnień tego rozdziału przewidziani są jeszcze inni współautorzy.

3. Rozmieszczenie i rozwój miast
4. Problemy urbanizacji
5. Zagadnienie przeludnienia.

Część II. HYDROGRAFIA i HYDROLOGIA!

a/ Ogólny pogląd na opady ,sieć stacji opadowych .

Rozwój sieci stacji opadowych w dorzeczu rozmieszczenie stacji ,zasady wyboru miejsca i obserwatora, przepisy dla wykonania pomiarów warstwy opadów . Kontrola i opracowanie spostrzeżeń do roku 1918 i okresie późniejszym.-

Rozkład opadów w półroczach i poszczególnych miesiącach. Rozmieszczenie opadów, wywołujących powodzie.Podstawowe okresy dla obliczeń wartości przeciętnych -Metody obliczania wartości przeciętnych wysokości opadów / metoda planimetrowania i Meincharda / Przeciętne roczne wysokości opadów w dorzeczu.-

Sieć stacji wodowskazowych ,wód gruntowych i dla mierzenia ciepłoty wody.

Rozwój sieci wodowskazowej do roku 1918 i w okresie późniejszym ,stacje limigraficzne ,stacje do mierzenia ciepłoty wody.-Zmiany sytuacyjne i wysokościowe wodowskazów - Zmiany koryta w obrębie wodowskazów Wodowskazy główne /podstawowe/ dla zestawień statystycznych i obliczenia wielkości charakterystycznych dla badań hydrologicznych .Związki wodowskazów głównych .- Rozwój sieci wód gruntowych ,cel ich i początek obserwacji -Dotychczasowe wyniki badań wód gruntowych.

c/ Ruch stanów wody w przekrojach poprzecznych i przekroju podłużnym.

Uwagi ogólne ,stany charakterystyczne ich definicja i znaczenie dla badań hydrologicznych. Podstawowe okresy statystyczne.Przeciętne okresy statystyczne .- Przeciętne wartości stanów wód wysokich ,średnich i niskich rocznie i półrocznie /okresy zimowe i letnie/ Średnie miesięczne z okresów długoletnich.-Uwzględnienie przy ustaleniu wartości średnich zmian wysokościowych zer wodowskazów . Różnice stanów wód średnich wielkich i średnich oraz wód średnich i niskich, wreszcie wód najwyższych i najniższych na wodowskazach głównych .- Różnice stanów wód wielkich letnich i wiosennych .- Różnice stanów wód średnich i najniższych w okresach zimowym i letnim .-Najniższe i najniższe wartości średnio miesięcznych w roku występowania ich i uwagi,wypływające z porównania tych wartości.Przebieg stanów wody ,średnich i niskich w okresach długoletnich na wodowskazach głównych .-Częstotliwość występowania stanów wód tz.w. brzegowych w roku przeciętnym i w pojedynczych miesiącach roku. Czasy trwania tych stanów i wyższych w półroczach

zimowym i letnim oraz w pojedynczych miesiącach.-
Zasady obliczenia czasów trwania oraz krzywe sum czasów trwania stanów wody na wodowskazach różnych jako przeciętnych zakresu długoletniego, okresów 5 letnich, zlat suchych i mokrych: porównawcze zestawienie, wnioski.- Wpływ zbiorników w Porąbce i Rożnowie na przebieg stanów wody na Wiśle poniżej ujścia Soły i Dunajca. Wpływ zjawisk lodowych na kształt wykresu czasów trwania stanów wody.-

d/ Wezbrania i wielkie wody Wisły, ich częstotliwość, powstawanie i przebieg, prognoza wezbrań, wysokość wezbrań w związku z regulacją rzeki.

Uwagi ogólne o powodziach Wisły, wezbrania wiosenne i letnie, ich występowanie i trwanie. Czynniki meteorologiczne i hydrologiczne /udział dopływów / mające wpływ na wysokość powodzi na pewnych odcinkach Wisły.- Przeciętna wysokość powodzi letnich i wiosennych jako podstawa porównania dla oceny wysokości fali.-

Charakterystyka powodzi wiosennych, powstawanie i wysokość.-Największe powodzie wiosenne znane, powstawanie ich i przebieg.-Charakterystyka powodzi letnich. Występowanie ich w poszczególnych miesiącach, kulminacje. Zestawienie i opis znanych powodzi letnich od początku XIX wieku.-
Prognoza wezbrań, metody, stosowane w dorzeczu Wisły: ze stanów wody na podstawie związku wodowskazów, na podstawie związku przepływów oraz na podstawie opadów.

e/ Stosunki lodowe.

Powstawanie zjawisk lodowych na rzece, warunki lokalne i klimatyczne, sprzyjające zlodzeniu.-Pomiary pokrywy lodowej i zlodzenia w przekroju.-Czas trwania zlodzenia w poszczególnych latach szeregu, z którego istnieją obserwacje najdłuższe i najkrótsze okresy zlodzenia, zimy bez powłoki lodowej.-
Wpływ zlodzenia na stany wody i przepływy w rzece - Zatory lodowe, ich powstawanie i usuwanie. Statystyka zatorów przed regulacją i w ostatnim okresie. Stany wody w czasie tworzenia się pokrywy lodowej oraz w czasie ruszenia lodów.-

f/ Pomiary przepływu na Wiśle i dopływach.

Pomiary wykonane przed rokiem 1918 -Cel ich oraz metody wykonania i opracowania. Publikacja wyników. Pomiary w okresie 1919 -1939 oraz w okresie 1939-1945 r.- Skala przepływów, objęta pomiarami. Nowsze metody pomiarów przepływu, stosowane w dorzeczu Wisły -Pomiary przepływu, wykonane pod powłoką lodową, sposób wykonania, wyniki.

Graficzne przedstawienie wyników ,odniesionych do wodowskazów głównych,krzywe przepływu.-Konieczność pomiarów przepływów kontrolnych i uzupełniających szczególnie wód wysokich i najwyższych.-

g/ Charakterystyczne odpływy w poszczególnych odcinkach Wisły i ważniejszych dopływów.

Uwagi ogólne o charakterystycznych odpływach rzeki jako podstawa do rozważań projektów , wykorzystujących wodę z rzeki -Ustalenie charakterystycznych przepływów -Podstawowe okresy dla obliczenia przeciętnych wartości opadów i charakterystycznych odpływów . Metody wyznaczania korespondujących przepływów wzdłuż rzeki .Średnie przepływy roczne na górnej Wiśle pod Krakowem , Szczucinem i Zawichostem i ich stosunki do średniej wysokości opadu na odnośnej zlewni. Wyznaczenie charakterystycznych przepływów 1/ ze stanów wody i krzywej przepływu 2/ ze wzorów .-
Bilans wody Wisły za okres 1921-1940 w charakterystycznych punktach dorzecza zestawiony miesięcznie .Metoda stosowana przy obliczaniu bilansu zimowego w związku ze zlodzeniem rzeki .Największe i najmniejsze wartości sumarycznych odpływów miesięcznych i rocznych .-Różnica pomiędzy średnim bilansem zimowym i letnim .Odpływy miesięczne w procentach odpływu rocznego.Zestawienie tabelaryczne i graficzne charakterystycznych odpływów w charakterystycznych punktach dorzecza w m^3 i l/sek. i km^2 .-

h/ Spadki

Pomiary przekroju podłużnego rzeki wykonane do roku 1918 i w okresie następnym .Zestawienie porównawcze na wykresach.Przeciętne spadki podłużne pomiędzy dopływami /tabele / Największe i najmniejsze wartości spadków na danych odcinkach przed regulacją i po jej wykonaniu.-
Przestrzenie o spadkach wyrównanych .Współdziałanie dopływów przy tworzeniu się spadkków .-

i/ Ruch rumowiska i materjału unoszonego ,ruchy dna.

Ruch materjału wleczonego i unoszonego jako czynnik główny przy tworzeniu się koryta,Znaczenie tego ruchu dla gospodarki wodnej przy tworzeniu się koryta.
Znaczenie tego ruchu dla gospodarki wodnej przy regulacji rzek, wyzyskiwanie sił wodnych i planowaniu zbiorników .-
Za graniczne badanie ruchu materjału wleczonego i unoszonego w XIX iXX wieku .Pomiary laboratoryjne i bezpośrednie.
Pomiary ruchu materjału dennego w Polsce i ich dotychczasowe wyniki.Badania układu materjału tworzącego dno koryta.-

Krzywę mieszaniny wstęgi składu materjału wleczonego wzdłuż biegu rzeki. Próby wyznaczenia analitycznego związku pomiędzy siłą żywą wody a ilością wleczenia. Ruch podłużny ławic materjału dnowego.-

j/ Wpływ lewo i prawobrzeżnych dopływów Wisły na charakter rzeki. Charakterystyka dopływów ,prawo i lewo brzeżnych Wisły górnej . Podział jej na odcinki: górny od źródeł do ujścia Przemszy , środkowy od ujścia Przemszy do ujścia Wisłoki, dolny od ujścia Wisłoki do ujścia Kamiennej.-
Charakterystyka górnego odcinka t.zw. Małej Wisły. Wpływ Przemszy na zwrost przepływów Wisły :małych średnich i wysokich na zabarwienie i układ chemiczny wody. Współdziałanie dopływów w kształtowaniu się przepływów niskich ,średnich i wysokich na odcinku środkowym .Wpływ ich na skład materjału dnowego oraz na spadki.

Charakter koryta Wisły na środkowym odcinku powyżej i poniżej Krakowa -Wisła górna poniżej Wisłoki do ujścia Kamiennej .-Udział Wisłoki i Sanu w kształtowaniu się odpływów niskich ,średnich i wysokich.-Rożnice rozpiętości przepływów niskich i wysokich w przekrojach Kraków , Szczucin i Koło.- Przeciętny czas trwania przepływów średnich rocznych i wyższych w przekrojach Kraków ,Szczucin ,Koło.
Wpływ Wisłoki na skład materjału dennego Wisły.-

Sprawozdanie z Konferencji,
która się zebrała 20/VI w Instytucie Geogr.UJ ,ul.Grodzka 64.

Obecni: Prof.Bujak, Gaweł, Pawłowski, Ralski, Romer, Starmach, Inż Kajetanowicz. Uspr. nieobecność Dr.Sokołowski i Świdziński z PIG.

W wyniku obrad skorygowano plan części projektowanej I, monografji Wisły, jakoteż powierzono poszczególnej ustępy opiece odpowiednich fachowców:

Wstęp geograficzny - odpowiedzialny referent: Romer

C Z E S C I

1/ Opis geograficzny dorzecza

a/ Ogólny opis Wisły i dopływów; krajobrazy Romer z pośredniczy konferencję Szafleraski i Klimaszewski

b/ Znaczenie historyczne, osadnicze, komunikacyjne i gospodarcze Wisły i dopływów obejmą ogólną opiekę Prof. Bujak i Semkowicz

c/ Opieka publiczna nad wodami w dawnej Polsce obejmą ogólną opiekę prof. Bujak i Semkowicz; Ten sam problem w okresie xxxxxx Polski w zaborach i w Polsce odrodzonej pod opieką techniczną, inż. Kajetanowicz

2/ Stosunki geologiczne dorzecza

a/ Ewolucja geologiczna dorzecza i doliny Wisły pod ogólną opieką Dra Świdzińskiego. Podkreślano potrzebę hydrologicznego punktu widzenia, xxx wyróżniano pogląd ogólny na całość xxxxxxxx i części dorzecza, w związku czem wymienione jako referenta dla cz. górnej Dra Sokołowskiego i Prof. Samsonowicza, dla części środkowej - pytajnik - dla dolnej padły nazwiska Dra Galona i Krygowskiego.

b/ Ruch i sedymentacja piasków - Dr. Gaweł

3/ Stosunki fizjograficzne i gospodarcze

a/ Klimat - Kooperacja xRomerxxxxxx ogólna opieka Romer-Kosiba

b/ Gleby, podglebie /- ogólna opieka Ralski z kooperacją Kiełbińskiego i Komornickiego

c/ Wody gruntowe inż Kajetanowicz w oparciu o inż Rosłońskiego

d/ Stosunek Prospekt na florę pod opieką Pawłowski- Szafer

e/ Prospekt na faunę z szczególnym uwzględnieniem xxx problemu rybactwa opd opieką Dra Starmacha

f/ Użytkowanie ziemi, zaludnienie

g/ Kopaliny, kamieniołomy

f/ i g/ nie przewidziane jeszcze odpowiednich referentów.

Uproszono poszczególnych ewentualnych referentów o przygotowanie na następne posiedzenie ogólnych zarysów planu opracowania poszczególnych rozdziałów, a przedewszystkiem zdania sprawy z wyniku xxxxxxxxxxxx konferencji patronów poszczególnych działów w sprawie ustalenia listy współpracowników dzieła.

Kraków, dnia 28/VI, 1945

Prof. E. Romer

Sprawozdanie z konferencji współpracowników "Monografii Odry" odbytej w Osiecznej w dniach 31.VIII i 1.IX.46

Obecni: Dr Czekańska, Prof.Grodek, Prof.Kiełczewska, Prof.Olszewicz, Prof.Rudnicki, Prof.Zierhoffer.

I. Po przedstawieniu przez obecnych autorów stanu prac, odnośnie do ogólnego układu dzieła, treści i opracowania poszczególnych rozdziałów, uchwalono:

a) uprosić Prof.Wodziczkę o opracowanie rozdziału II,6 (Przyroda doliny Odry i jej ochrona) (ok.72 arkusza)

b) treść rozdziału II,7 ustalić jako "Bałtyk u ujścia Odry"; uznano za pożądane porozumienie się Dr Czekańskiej i Prof.Galona co do rozgraniczenia zakresu opracowanych przez nich rozdziałów.

c) kwestię następstwa rozdziałów III,1 i III,2 pozostawiono do późniejszego rozstrzygnięcia redakcji, w porozumieniu z autorami.

d) Uprosić kpt.Bartoszewskiego z Delegatury Rządu dla spraw wybrzeża w Szczecinie o opracowanie rozdziału IV,5 (Porty morskie) w myśl rady Prof.Kiełczewskiej i po wstępnych krokach, przez nią w tym kierunku poczynionych.

e) Opracowanie działu V, mającego zawierać syntezę całości i perspektywy na przyszłość, uchwalono odłożyć do czasu opracowania pozostałych rozdziałów i wówczas załatwić sprawę autora (autorów) tego rozdziału. Rozdział ten m.i. winien uwypuklić moment konieczności wejścia całej Odry w ramy terytorium politycznego Polski.

f) Uchwalono uprosić inż.Borna, by w ramach swych rozdziałów uwzględnił: urządzenia energetyczne, obecny stan urządzeń transportowych, taboru itd. oraz by zobrazował schemat administracji Odry.

g) Uchwalono uprosić Prof.Romera, by w rozdziale wstępnym zechciał choćby najogólniej zobrazować rolę Odry w Historii politycznej.

h) Uznano za pożądane uwzględnienie przez inż.Kajetanowicza historii największych powodzi i posuch w dolinie (ew.dorzeczu) Odry i prosić go o opisowe przedstawienie tego zagadnienia.

i) Uznano za wskazane w rozdz.II,3 dodać katalog większych rzek, dorzeczy i jezior.

j) Prof.Rudnicki podjął się w swym rozdziale objaśnienia wszystkich ważniejszych nazw, użytych w "Monografii"; dodatek zawierać będzie objaśnienia etymologiczne.

k) Uchwalono zaopatrzyć "Monografię" w indeks nazw i nazwisk

l) bibliografię uwględni się w najszerszym zakresie; forma i układ pozostają narazie w zawieszeniu; prof.Olszewicz przyrzekł objąć tę stronę pracy redakcyjnej.

m) Redakcję obciąża się sprawą ujednostajnienia toponomastyki w całej monografii; prof.Rudnicki przyrzekł pomoc.

n) Wyrażono życzenie by dołączona mapa Odry 1:600000 była barwna i w treści zawierała m.i. urządzenia techniczne na Odrze.

o) Ustalono, że prof. Grodek przedstawi szczegółowo historię handlu odrzańskiego od XVIII w. do dnia dzisiejszego na tle krótko naszkicowanej historii gospodarczej Odry w okresie wcześniejszym, oraz że uwypukli rolę komunikacyjną poszczególnych węzłów odrzańskich.

II. W sprawie ujęcia materiału stwierdzono konieczność udostępnienia "Monografii" wykształconemu ogółowi. Stąd wynika konieczność pewnej popularności i jasności stylu, objaśniania nazw technicznych, nieprzeciążania szczegółami, a uwydatniania momentów ogólnych. Gdzie zachodzi nieodzowna konieczność podawania materiałów, należy je raczej umieszczać na końcu, a w tekście w formie wykresów, tabel itp. - dla nierozrywania tekstu.

Uznano za pożądane traktowanie zagadnień na tle porównawczym (np. na tle porównania ze stosunkami w dorzeczu Wisły, jako bardziej znanymi polskiemu ogółowi)

Odnośnie do architektury całości - zalecono redakcji baczenie, by conajmniej poszczególne działy (I-V) tworzyły zwarte całości, oraz by sposobem ujęcia wzajemnie od siebie nie odbiegały zbytnio.

III. Ustalono, że przy zachowaniu pełnego naukowego obiektywizmu w przedstawieniu poszczególnych zagadnień, pewne fakty o znaczeniu politycznym nadają się do szczególnego uwypuklenia i oświetlenia. Są to: 1) Historyczne prawa Polski do Odry. 2) Związanie dorzecza Odry z dorzeczem Wisły, a oddzielenie od dorzecza Łaby. 3) Znaczenie Odry jako osi życiowej, wiążącej oba skrzydła dorzecza, podstawa do postulowania przynależności całego dorzecza Odry do Polski.

IV. Zalecono redakcji ustalenie w najbliższym czasie formatu kolumny, dla umożliwienia autorowi dostosowania formatu rysunków.

V. Uchwalono następną konferencję odbyć w połowie listopada.

o) Uznano, że prof. Brodzen przedstawił szczegółowo historię ruchu ornitologicznego od XVIII w. do dnia wiadczenia na tle krótko nakreślonej historii geografii, oraz w omawia wzajemne stosunki, oraz że uwzględnił rolę komunistycznym pracowników w rozwoju ornitologii.

IV. W oparciu o ocenę uchwały stwierdzono konieczność stosowania "monografii" wyczerpujących ogółowi, wynika konieczność zwrócenia przy tej i takiej okazji, objaśnienia nazw ptaków, dokładnego zaznaczenia szczegółów, a uwzględnienia momentów ekologicznych. Nie zaszkodzi nieodzowne kwalifikacje podawania materiałów, należy je rozszerzyć na ikonę, a w tekście w formie wykresów, tabel itp. - dla microrozwiązań tekstu.

Uznano za podjęte tłaczowanie zagadnienia Ta. przerowanego (np. na tle porównania ze stosunkami w Norwegii, tak bardziej szczegółowi problemu ogólnej).

Uchwalono dorzucić odczyt - zalecono radzcyli bezemnie by zorganizował poszczególne dzieje (I-V) tworzyły zwarte cykl, oraz by opracował ujęcie tematyczne od siebie nie odbiegały autorzy.

VI. Uznano, że przy zaznowaniu jednego rodzajowego odczytywania w przede wszystkim poszczególnych zagadnień, powinna fakty o znaczeniu politycznym nacje ple[illegible] szczególnego wyjaśnienia i oświetlenie. Np. 1) Historyczne prawe [illegible] do Gdy. 2) Inwazje porzecza Gdy. z dorzecza Wisły, z oddziaływ. od dorzecza Gdy. 3) Przesunięcie Gdy. jako rzeki żyżowej, wiązanej ode przyczyna dorzecza, podawane na poszczególnych przyczynowości ciągu dorzecza Gdy. do Polski.

VII. Zalecono rozbiór materiału w bibliografii, obsada formatu formuły dla umożliwienia autorom dostosowania formatu wymiarów.

VIII. Uchwalono nastepną konferencję odbyć w grudniu [illegible].

Dyrekcja dróg wodnych w Krakowie, najbardziej w sprawie ~~[illegible]~~ Wisły Kompetentna instytucja państwowa zaprzęgła się przypisanego do objęcia redakcji naukowej dzieła pt. „Monografja Wisły."

Po szeregu konferencji, poświęconej temu zagadnieniu w Dyrekcji Dróg Wodnych ustaliliśmy, że „Monografja" będzie się składać z dwu odmiennych części.

Część pierwsza, ogólna, będzie naukowo-techniczną, jak we wszechstronnej dziedzinie obrazu fizjograficznego dorzecza i biegu Wisły i jej dopływów, część druga poświęcona będzie szczegółowemu opisowi biegu Wisły i jej dopływów ze szczególnym uwzględnieniem krótkich prac technicznych w zakresie rozbudowy dróg wodnych, sygnalizacji powodzi i ochrony brzegów, jakoteż wielkich robót odwadniających i nawadniających w związku z melioracją ~~[illegible]~~ naszego gospodarstwa narodowego.

~~Część druga~~ Drugą część szczegółową o zakresie i znaczeniu przedsięwzięciem prakt. tym, powierza w Dyrekcji Dróg Wodnych ~~[illegible]~~ do tego stopnia zaopatrzonej opieką naukowo-techniczną i redakcyjną, że główna troska w realizacji planu „Monografji Wisły" ograniczy się przedsięwzięciem do realizacji części pierwszej.

Z dużą sobie sprawą z rozmiarów, różnorodności i trudności bardziej niemniej nowoczesnej i wszechstronnej syntezy Wisły i jej dorzecza, podjąwszy się zadania redakcji tego pierwszego tomu „Monografji," ~~[illegible]~~ i tomu bardziej się zdecydowałem wziąć za całość tego dzieła wyłączną odpowiedzialność, gdy szereg konferencji z poszczególnymi grupami uczonych i współpracowników przekonał mię, że tylko scentralizowana praca redakcyjna zaopatrzony ~~[illegible]~~ tomu pierwszego prężnym jądrem, [illegible] i uchroni ją od niepożądanych niezgodności, lub dublowania problemów.

Załączony zarys programu tomu pierwszego, który należy uważać za odpowiednio elastyczny ~~[illegible]~~ i nie wykluczający zmian, stwierdza, że jest dotychczas zapewniono dla „Monografji Wisły" około 26 specjalistów naukowych, a z ich nazwiskami szereg innych najszerszej miary.

Plan dzieła wzięto w ustnie dzieła, usprawiedliwia dostatecznie jego potrzebę. Nie mniej przemawiałem z ~~[illegible]~~ ogólnego punktu widzenia naukowego i społecznego podnieść kilka argumentów, ~~[illegible]~~ przemawiających za potrzebą jak też i nagłością tego dzieła.

Polacy mają wzgląd Wisły, trzy „polskie" rzeki, szczególny i ważny i zabezpieczenia. Żadna rzeka w Europie, będąc żadna rzeka świata nie jest tak trzy" narodowy rzeki, jak Wisła. Nawet „matuchna" Wołga odwadnia niespełna 1/5 mil. km² ziemi najwięcej, 1/3 zaledwie ~~[illegible]~~ europejskiej Rosji, a 1/6 części całego imperium, ~~[illegible]~~ cóż mówić o Renie, Sekwanie, Tamizie lub Tybrze? Wisła jest pod względem wagi dla świata, dla tego stulatnego Kraju jedyną rzeką świata, ona jest bardzo wyjątkowa jest dla Polski ~~[illegible]~~ Wisła wynika chociaż z takiego rozwarcia. Polska jest ~~[illegible]~~ zajmuje tu powierzchnię mało co ponad 1/500 części powierzchni lądowej, ale tu długich ~~[illegible]~~ i dłuższych rzek od Wisły jest na całym globie tylko 70, a rzek mających tu wielkie ~~[illegible]~~ lub większe od Wisły dorzecze (200.000 km²) jest tylko 48. Oto wspaniałość najdłuższym Wisły ~~[illegible]~~ w perspektywie światowej...

„A rzeki mało są dane, niosą bogactwa i nieszczęścia, władają nad narodem, pojęciem, dobrem i życiem człowieka, a władają dłużej od Augustów i Ludwików lepiej od Trajanów, niezgięciej i więcej od Norwegów. Z tylu innych małych potęg, które są władzy chciałby od Boga wyzwolić" (Gattorer, geogr. XVIII w.).

(wyciąć lás w Maławiczej Głowie i)

Naród polski miał niezbędne wprost zrozumienie wartości rzeki dla życia narodu. Najlepszym tego dowodem jest fakt, że w przeciągu tysiącletnich dziejów Polski ani Wisła, ani jej dopływy – wyjątki: Pilica – nie stanowiły nie tylko państwowej, ale nawet dzielnicowej granicy; naród państwowy miał świadomość wartości rzeki jako najcenniejszej osi krystalizacyjnej dla utworów politycznych, dzielnic i państwa. Wodna gospodarka i sprawa żeglugi był środkowej było oddawane specyficznym wielkim i unijnym zabiegom sejmów polskich, a najstarsza w tym kierunku konstytucja została uchwalona na sejmie w Piotrkowie r. 1447. Konstytucja ta wielokrotnie potem rozszerzana dowodziła wielkiego zrozumienia dla porządku i zabezpieczenia dróg wodnych. Jeden przykład zadziwiający rozmiary tego staropolskiego rozumu dla spraw gospodarki wodnej: Wojewoda chełmiński, Stanisław Kostka, interweniujący bezkompromisowo w sporze o wodę wiślaną między Gdańskiem i Elblągiem, przetłoczył ~~[illegible]~~ ~~rów od Lewinki do Nogatu w Tczew niżej, w którym nawet nosił parę na brzeg prawy~~ rów od Lewinki do Nogatu w Tczew niżej, w którym nawet nosił parę na brzeg prawy (1554). Skutki były straszne: Elbląg który się żalił na brak wody dostał jej za wiele, a Gdańsk o wiele za mało, a powódź ta już trwała pustoszyły zastawy nad Nogatem. Po kilku latach katastrofalnych powodziach w rejonie Elbląga, a głodu wody w Gdańsku nadawały skargi i żale do sejmu polskiego. Na skutek badań komisyjnych, przeprowadzonych na miejscu w r. 1611 powódź, Sejm w r. 1613 postanowił, by dla zabezpieczenia żeglugi Gdańska, a ochrony żyznych pól od powodzi wzgórzowych stawek rów ~~[illegible]~~ Lewinki i Nogatu, jak 2:1. Doświadczona i mądra wiedza śmieje się w historii dalszej historii jak niedościgła idea. Takie wyciąć ziemowy las i takie zwarcie mocą przyrody, ale trudno je spętać. Wszystkie prace techniczne, wykonywane aż do końca istnienia Rzeczypospolitej zawiodły, zawiodły mimo, że trzy ostatni Królowie zobowiązywali się do wykonania uchwały sejmowej z r. 1613 w pacta conventa. Przyszli prusacy zaborcy, dumni ze swej wiedzy i talentów organizacyjnych, jak byli dumni, tak uznali mądrość polskiej uchwały sejmowej, ale z wielkim wysiłkiem dumną pruską sterowane, ~~[illegible]~~ by zwiększyć prospekt na rzeki w kierunku Gdańska, poszły na marne. Dopiero w r. XIX ~~[illegible]~~ przeważyło przekonanie, że tylko skrócenie biegu Gdańskiej Wisły ~~[illegible]~~ pozwoli jej spadek i sprowadzi w niż niższej wody. Tymczasem, gdy liczne projekty rozbijały się o koszta, w roku do lat 1840 ~~[illegible]~~ spiętrzonych stromych zatorem lodowym przerwała w 15 km. wyżej ujścia wydmy nadbrzeżne, tworząc nowe ujście, nazwane przez K. Pola „Nową Świeżą". Hydrotechniczny zabieg zatoru lodowego z r. 1840 wprowadził wszystkim dowodzenie, że polska myśl gospodarki wodnej z r. XIX była przeciwnie wytrwała prawdziwą dla wszystkich robót wodnych, wykonanych przez Polski i Brzeg w okresie 250 lat, a niemniej, że ~~[illegible]~~ pruska sprawność hydrotechniczna z pierwszej połowy XIX w. w niczem nie górowała nad polską zapobiegliwością wodną w. XVII, XVIII.

21

Podobnie jak literatura (~~Obraz literatury polskiej~~)

Niestety nauka polska niezwykle zabiegana, ~~była jedną z najpoważniejszych~~ najpoważniejsza dziedziną jedności narodowej, gdyż w miarę rozwoju metod badawczych, wśród tych, które wymagały zorganizowanych na wielkich przestrzeniach obserwacji, nie mogła posłużyć ujednoliconemu zadaniu. Do tych zadań należy też cały komplekt studjów fizjograficznych, zwłaszcza meteorologicznych i hydrologicznych. Nauka polska dostarczała niezliczonych i cennych przyczynków regionalnych, a na nic stać ją było na ogólnopolski system. ~~W tym czasie~~ W tym zamiast pojawiła się pierwsza Monografja Wisły, opracowana nowoczesnymi metodami naukowymi, w języku niemieckim. To Keller „Weichselstrom", który pojawił się z końcem XIX w. jako dzieło w treści i redakcji monumentalne (4 tomy Lex 8°, 1 Tom tabel w 4° i wielki Atlas Folio).

To dzieło nie wyrosło jednak z czystej chęci bezinteresownych ~~idealnych~~ dążeń czystej nauki, ono wyszło jako instrument zaborczy, który zwiastował już w XIX stuleciu ~~nie~~ dążenia niemieckie, ogłaszając dawną Wisłę der „urdeutsche Strom";

Jak książki w wielu środkach, tak nauka niemiecka została przez Niemców użyta jako oręż, który miał realizować ~~[illegible]~~ zbrodnicze zakusy niemieckiego „Drang nach Osten".

Między średniowiecznymi stosunkami ~~nie~~ przed wiekami Krzyżaków a niedawnymi stąpiła się tam-i-tu w zawołaniach „Kulturarbeit", „Weichselstrom", dzieło pomnikowe przed pół wiekiem dziś, acz prawie już przestarzałe, może służyć było celom niemieckiej propagandy ~~poli~~ kulturalnej i politycznej.

Monografja „Wisły" polskiego dzieła nauki polskiej musi powstać nietylko dla tego, że ~~nasza~~ będzie ona ~~nastawiona~~ na usługi polskim interesom gospodarczym i kulturalnym, ale ~~tak~~ przedewszystkiem dlatego, że ona ma wypełnić dotkliwą lukę systematycznej polskiej myśli i polskiego ducha.

~~Systemu naszej nauki, który stoi nad Wisłą, przywiązaniem, dobrem i „życiem" narodu jest zadaniem do którego ~~zwłaszcza~~ życia przystąpić natychmiast i wykonać je jak najprędzej, jak by ~~to~~ na to pozwoliły ~~polityczne~~ względy. Wątpimy naszej:~~ i naukowego

Nauka polska dokonała w dziedzinie zbadania ~~kraju~~ przyrody kraju (~~w ciągu dwudziestu lat, odrodzenia „państwa"~~ ~~niepoznana~~) jakiej poznania zarówno życia gospodarczego i społecznego niepoznanych więcej niż zjednoczone znane nauki polskiej i nauki europejskiej państw w ciągu 150 lat poprzednich.

(wydatnych osiągnięć)

Ale prawie że w dziedzinie bezpośrednich zorganizowanych ~~pracy~~ przez państwo prac nad rejestracją zjawisk wodnych, Polska polskiej pracy jest jeszcze większej niż wielki: wspaniały wysiłek na blisko dziesiątki tomów z 40 lat dorocznych sprawozdań hydrograficznych i pluwiometrycznych. Polska na bieżące prace dotyczące ~~[illegible]~~ stanu wód wodnych, lub powodzi przyczyniają się prawie, że całe wszystko dzieło polskich inżynierów i hydrologów ~~[illegible]~~ pierwszego dziesięciolecia niepodległej Polski.

Czy może się poszczycić jeszcze dziś ~~monografją~~ ~~zwłaszcza~~ monografją Wisły ~~która~~ gdy posiadamy materjały badawcze [illegible] [illegible]

Wielki ołtarz polskiej nauki strzeże do pracy, by stanąć ogólną tego wspaniałą podstawą dla wielkiego dzieła kulturalnego, jakim ~~[illegible]~~ się stanie niezbędne dla życia gospodarczego całej Polski ~~dzieło~~ Monografja Wisły [illegible]

Nie wątpię, by Państwo i Naród, reprezentowany przez Rząd RP i wszelkie Instytucje Kultury i Wytwórczości Narodowej tej pomysłowej pracy odmówili swej pomocy.

Kraków dnia 4.X.1945

W sprawie monografii Wisły.

Na jednym z zebrań współpracowników "Monografii Wisły" podjąłem się opracowania względnie zorganizowania opracowania działu rybactwa.

Wyraz "rybactwo" przedstawia dziś dość szerokie pojęcie, obejmuje bowiem zarówno wykonywanie zawodu rybackiego czyli poławianie ryb albo rybołówstwo, jak też znajomość ryb i ich życia w wodzie, a w końcu sztuczną hodowlę i zarybianie.

To rozszerzanie się zakresu rybactwa idzie w parze z pogłębianiem się jego naukowych podstaw, ale wiąże się także ze zmniejszaniem się rybostanu wód naturalnych pod wpływem zagęszczania się miast i osiedli ludzkich nad rzekami, rozwoju przemysłu i dróg wodnych oraz techniki regulacyjnej. Dziś rybak już nietylko łowi gdzie może ale i gospodarzy. Z łowcy - myśliwego - staje się coraz więcej hodowcą i na miejsce naturalnych tarlisk, odciętych pięknymi opaskami regulacyjnemi, buduje wylęgarnie i tworzy ośrodki zarybieniowe dla produkcji narybku, który niegdyś produkowała sama rzeka w wodzie nie zapaskudzonej ściekami i rozlewającej się dziko po dolinie. Nauka rybactwa zaś wysila się nad wypracowaniem najbardziej racjonalnych metod gospodarki rybackiej które opiera na znajomości ryb i środowiska wodnego w którym żyją.

Ostatnie 50-lecie to ogromny rozwój nauki rybactwa na zachodzie Europy, wspierany przede wszystkim potrzebą obrony i utrzymania tego właśnie odcinka gospodarczego, utrzymującego setki rodzin i przynoszącego w sumie milionowe dochody.

Wisła nie miała do tej pory szczęścia do opracowań rybackich i innych biologicznych. Przed zeszłą wojną przetrwała długie lata najwspanialszego rozkwitu monografij rybackich rozdarta pomiędzy trzy zabory. Zajmowano się nią ubocznie, jako mniej ważnym fragmentem. Po wojnie zaś liczne komitety badawcze zawiązywane w Krakowie, Warszawie i Bydgoszczy rozpłynęły się jakoś bez napisanego śladu, utopiwszy tylko tą lub ową subwencję w jej fali. Prace z dziedziny hydrobiologii i rybactwa na Wiśle są bardzo nieliczne.

W tym stanie rzeczy przedstawienie rybackich zagadnień w tym sensie żeby mogły służyć celom, dla których monografię podjęto, nie będzie ani łatwym, ani też bez zorganizowania sprawnego aparatu badawczego możliwym.

Dla zobrazowania całokształtu spraw rybackich na Wiśle potrzebne są badania dotyczące:

1. Systematyki i biologii ryb żyjących w Wiśle.
2. Zdolności biogenicznej wody,czyli wszystkich czynników charakteryzujących środowisko wodne jako mieszkanie i pastwisko ryb.
3. Stanu zanieczyszczenia wody ściekami miejskimi i przemysłowymi.
4. Stanu gospodarki na obwodach rybackich.

Z tych wszystkich punktów jedynie pierwszy można przedstawić stosunkowo najłatwiej.Inne znajdą mocne oparcie w pracach Zakładu Ichtiobiologii i Rybactwa w Krakowie,podjętych szereg lat temu, ale odnoszących się jedynie do górnej Wisły,mniej więcej od Oświęcimia po ujście Dunajca.Dużo danych zachowało się podobno w instytucie do badań rzeki w Solcu pod Bydgoszczą,zorganizowanym przez niemców w czasie wojny.W pewnym lecz zdaje się nikłym stopniu możnaby liczyć na Warszawę,może jeszcze najwięcej w dziale zanieczyszczenia wody.

Całe więc ogromne połacie rzeki należałoby systematycznie przebadać nim zacznie się pisać w monografii Wisły o rybactwie.

Z tego powodu najbardziej realnym wydawałby mi się plan następujący - podwójny -

1. Zainteresowanie systematycznymi badaniami rybackimi na Wiśle trzech najważniejszych ośrodków naukowych położonych nad rzeką: w Krakowie,w Warszawie i w Solcu /stacja rybacka Inst.Puławskiego/. Terenem ujścia Wisły zająłby się ponadto Morski Instytut Rybacki w Gdyni.

   Jest to praca systematyczna,rozłożona na lata.Zatym dla uzyskania szybszych choć bardziej ogólnikowych,lecz na początek niemal koniecznych wyników należy:
2. Zorganizować już w nadchodzącym roku przebadanie możliwie całej Wisły drogą <u>osobnej wyprawy</u> w okresie najkorzystniejszym do takich badań tj.w lipcu i sierpniu oraz dodatkowo drugiej,na krótszych już odcinkach w październiku.

Plan wyprawy byłby troskliwie opracowany dla uwzględnienia ew. innych jeszcze zagadnień dotyczących Wisły.Na odcinku rybackim podjąłby go Zakład Rybactwa w Krakowie,przede wszystkim z tego powodu, że posiada wystarczający zespół ludzi wykształconych w tego rodzaju badaniach,największy dorobek naukowy w odniesieniu do badań Wisły i dużą część potrzebnej aparatury.

Rok następny byłby poświęcony opracowaniu materiału i ewentualnym uzupełnieniom,szczególnie dodatkowej wyprawie do źródeł rzeki.

Równocześnie w porozumieniu ze związkami rybaków zawodowych i organizacyj rybackich podjętoby możliwie najwcześniej akcję zbierania

danych gospodarczych w odniesieniu do rybołówstwa na rzece Wiśle.

W związku z powyższym planem wymaganym byłoby:

1. Uzyskanie statku do powolnej jazdy w dół rzeki z możliwością urządzenia na nim podręcznego laboratorium biologiczno-chemicznego.
2. Uzyskanie funduszów na zakup szkła na probki biologiczne, niektórych odczynników oraz brakujących ew. zapasowych przyrządów limnologiczno-rybackich.
3. Uzyskanie możliwości ulokowania i utrzymania na statku najmniej 5-osobowej ekipy rybackiej na przeciąg badań.
4. Uzyskanie środków finansowych na opłacenie próbnych połowów ryb w rozmaitych odcinkach rzeki, dokonywanych przez rybaków zawodowych oraz na zakup od nich materiału rybnego do badań.

W Zakładzie Ichtiobiologii i Rybactwa U.J wydane lub przygotowane do druku następujące prace biologiczno-rybackie z górnej Wisły:

Starmach Karol - Badania sestonu górnej Wisły i Białej Przemszy. 1938.
" " - Wiek i tempo wzrostu brzan poławianych w Wiśle w okolicy Krakowa.
" " - Rybacka analiza pogłowia świnek poławianych w Wiśle w okolicy Krakowa.
" " - Ilościowe badania sestonu w rzece Wiśle.
" " - Fauna denna i przybrzeżna w Wiśle w okolicy Krakowa jako pokarm ryb.
Skrochowska Maria - Hydrochemiczne stosunki w Wiśle w okolicy Krakowa na podstawie trzechletnich, systematycznych badań.
Majcherska Halina - Badania bakteriologiczne w rzece Wiśle.

K Starmach

Prof.Dr.Jan Samsonowicz
Warsz awa,Wilcz a 20.

Kraków,dnia 1/X,1945

Mój Drogi a Wielce Szanowny Kolego!

Oj,bałamut to jestem - jak już dowodzi Wasz adres- na górze!Otóż bałamut i w całym mem dzisiaj życiu.Już w końcu cze rwca i w lipcu mieliśmy kilkaposiedzeń na których omawialiśmy program monografji Wisły.Cel dzieła i je go magna para ma służyć sprawom eksploatacji wód pod wz ględem komunikacyjnym,ene rgetycznym, melioracyjnym.Ergo być dziełem głównie te chnicznem.Ale spory tom,może nawet dwa pierwsze tomy ogólne będą poświęcone szczegółowemu opisowi fizjograficzne mu,poprzedzonemuwstępami historyczno-geografiez nymi,a z akończonemu przeglądem stosunków ~~geograficzno~~ demograficzno-gospodarcz-ych.

Od razu,gdy była mowa o zagrażż geologji,padło oczywiście odrazu nazwisko Drogiego Kolegi,któremu pragnęlibyśmy powie rzyć naczelną redakcję stosunków geologicznych dorzecz a średniej Wisły,ł.cznie z lewobocznym dorze czem górnej. Górną prawoboczną Wisłę ma w nacz elnej opiece Swidziński,jako współpracowników powołano na razie Sokołowskiego,a Gawła dla proble mu ruchu i sedymentacji w łożu rzeki.

Dla pchnięcia pracy na tory konkre tniejsz e,a także dla zabezpi eczenia budżetu jest pożądane,by każdy re ferent główny wygotował na piśmie sui generis spis ludzi i rz ecz y swojego rozdziału.Postanowiliśmy z odnośną prośbą zwrócić

do wszystkich referentów, więc także do Was Drogi Kolego o doręczenie pod moim nin
adresem przed 15/X z arysu programu z podaniem głównych rozdziałów pracy, ewentual-
nie pożądanych współpracowników. Około 15/X zwołamy do Krakowa dyskusyjne zebranie
referentów, oczywiście ze zwrotem kosztów i utrzymaniem przejazdowych.

Bardzo się czuję zawstydzony opóźnieniem mego pisma, ale liczę na to, że mi tego
nie policzycie i życzliwie się do mej prośby ustosunkujecie.

Dużo serdeczności od Waszego oddanego

Prof.E.Romer
Kraków,Konarskiego 31.

Kraków,26/IX,1945

Wysłano do Cejłowicz, Szefer
B. Pawłowskiego, Bujak
Kalokiego, Gawęda
Kamińskiego, Sawickiego
Świdzińskiego

Szanowny Panie Kolego!

Niemogąc z powodu grypy,która mię od dni kilku trzyma w łóżku,interweniowiać u SPKolegi osobiście,komunikuję na tej drodze,że około 15 października będzie zwołane ogólne zebranie współpracowników "Monografji Wisły",z którymi już przed wakacjami sprawę zasadniczo omówiono.

Na posiedzeniu najbliższem powinniśmy postąpić o ważny krok naprzód,a mianowicie wydzielić te zagadnienia,które wymagać będą jeszcze studjów terenie lub wzrzsh w archiwach od tych,które już dojrzały do pracy redakcyjnej.W obu tych kierunkach w/wejdą do planu obrad personalia i sprawy budżetowe.

Dla pewnego z abezpieczenia owocności tych obrad ośmielam się upraszać SPKolegę o przygotowanie referatu na piśmie,który w postaci sui generis spisu rzeczy i osób - odnośnych fachowców,zawierał zwięzły program pracy tego działu Monografji, za który SPKolega raczył wziąć odpowiedzialność;

Byłbym bardzo zobowiązany za doręczenie mi na piśmie swego referatu na kilkadni przed 15 październikiem.

Zgóry zobowiązany łączę z wyrazami szczerego poważania
dużo serdeczności

Prof.E.Romer

Kraków, dnia 9 października 1945

Szanowny Panie Kolego !

Dnia 16.X.b.r. o godz.17-ej odbędzie się w Instytucie Geograficznym U.J., Grodzka 64, konferencja w sprawie opracowywanej Monografii Wisły Cz.I, na którą Szanownego Pana Kolegę uprzejmie zapraszam.

Równocześnie proszę o wzięcie ze sobą na konferencję programu opracowywanego przez Pana Kolegę działu, w sprawie którego zwracałem się już z prośbą w piśmie poprzednim, dla uzgodnienia problemów pokrewnych względnie zbieżnych oraz dla zorientowania się w rozmiarach materiałów graficznych i kartograficznych, jako też w zapotrzebowaniu na materiały podkładowe i pomoc techniczną.

Łączę wyrazy poważania

Krosno 383 13 N/r 57 1210 28

Prof Konrad Komarnickiego 31

Kraków

niesprawdzony wyjazd Krosno prosiłbym

wrócić nie odebrać

Świderski

N/r 1300

prosili

(Postabgangsbeamter)
(Urzędnik odprawiający pocztę)

Absendeamt
Urząd wysyłający

Ortsbriefe
Listy miejscowe

nach
do

(Postabgangsbeamter)
(Urzędnik odprawiający pocztę)

Absendeamt
Urząd wysyłający

Ortsbriefe
Listy miejscowe

nach
do

(Postabgangsbeamter)
(Urzędnik odprawiający pocztę)

Absendeamt
Urząd wysyłający

Ortsbriefe
Listy miejscowe

(Postabgangsbeamter)
(Urzędnik odprawiający pocztę)

Absendeamt
Urząd wysyłający

Ortsbriefe
Listy miejscowe